

Danuta Jastrzębska-Golonka
Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7193-6824>
e-mail: jastrzebska-golonka@wp.pl

Od szacunku do uwagi. Ewolucja pola semantycznego leksemu *atencja*

From respect to attention.
Evolution of the semantic field of the lexeme *atencja*

Abstrakt

Ewolucja języka polega na jego zmianach, a najbardziej spektakularne dotyczą leksyki. Pojawiają się nowe słowa i zwroty np. spowodowane rozwojem techniki, modą lub kopiowaniem języków obcych. Interesującym zagadnieniem okazało się nowe użycie leksemu *atencja* w staropolszczyźnie funkcjonującego w znaczeniu *szacunku*. Współczesna dystrybucja jest efektem neosemantyzacji i obejmuje pole semantyczne hasła *uwaga*. Badania porównawcze w zakresie definicji, semantyki, kolokacji i aksjologii prowadzone na zgromadzonym materiale językowym są próbą odpowiedzi na pytania, czy nową formę można uznać za poprawną, a jej zastosowanie uprawnione i godne polecenia, dopuszczalne czy stanowczo niezalecane.

Słowa kluczowe: *atencja-szacunek*, *atencja-uwaga*, pole semantyczne, kolokacje, ewolucja języka

Abstract

The evolution of language consists in various changes, the most spectacular of which concern lexis. New words and phrases appear, e.g. due to the development of technology, new trends or tendencies to copy items from foreign languages. It seems interesting how the lexeme *atencja*, which in Old Polish meant *szacunek* (Eng. respect), started to be used in a new meaning. The modern distribution of the word is the result of neo-semanticization and covers the semantic field of the word *uwaga* (Eng. attention). Comparative analysis of definitions, semantics, collocations and axiology conducted addressing the collected linguistic material is an attempt to answer the following questions: Can the new form be considered correct?; Is its use legitimate and worth recommending, permissible or definitely not recommended?

Keywords: *atencja-szacunek*, *atencja-uwaga*, semantic field, collocations, language evolution

Wstęp

Na liście najczęstszych błędów językowych będących „zmarą Polaków” obok nagminnie stosowanych w błędnej formie lub błędnym znaczeniu sformułowań typu *produkt dedykowany, dokładnie, spolegliwy, oportuni- sta*, znajduje się zwrot: *wzbudzać uwagę*. Zakwalifikowano go jako kalkę językową – zapożyczenie z angielskiego zwrotu „arouse attention” opartego na bazowym rzeczowniku „attention”, które oznacza wzbudzanie uwagi, zainteresowania¹.

W polszczyźnie *atencja* oznacza szczególnie szacunek okazywany komuś, ale takie pole semantyczne nie jest popularne wśród współczesnych użytkowników języka. Nawet studentki polonistyki III roku ze zdumieniem przyjęły wiadomość, że stosowane przez nie sformułowanie jest błędne, a znaczenie inne niż w ich przekonaniu. Jak zatem oceniać nowe użycie leksemu *atencja*? Jako błąd czy już nową formę zaanektowaną przez język i użytkowników tak silnie, że weszła do systemu językowego? Czy współczesna *atencja* to tylko uwaga, czy też jeszcze szacunek? W jakich kolokacjach pojawia się *atencja* współcześnie? Jakie formy pochodne zostały utworzone przez użytkowników? Czy nowe formy mają uzasadnienie funkcjonalne?

Wyekscerpowany materiał językowy został poddany analizie metodą pól semantycznych. Język jest systemem składającym się z elementów składowych, czyli wyrazów, które są połączone siecią semantycznych relacji tworzących określone kategorie – grupy bądź mapy znaczeniowe. Za pole semantyczne uznaje się uporządkowaną grupę wyrazów powiązanych właśnie przynależnością do wspólnej kategorii znaczeniowej (Tokarski 1993: 362). Zgodnie z teorią Regine Robin, na pole semantyczne składają się sieci wyrażzeń zaczerpnięte z danego zbioru (korpusu tekstów) uporządkowane w sześć sieci: ekwiwalentów (wyrażzeń tożsamyh znaczeniowo), określeń (epitetów charakteryzujących podmiot pola, jakim jest badane wyrażenie), asocjacji (powiązań), wyrażzeń opozycyjnych względem niego, działań (aktywności podmiotu) oraz działań na podmiot. Metoda analizy pól semantycznych polega na szukaniu „znaczenia tekstu, zdania, wyrazu”, co „oznacza przeanalizowanie wszystkich jego zastosowań i kontekstów” na drodze „pozornego rozłożenia ciągu wypowiedzeniowego i porządku wypowiedzi po to, by złożyć je na powrót zgodnie z czytelnością znaczącą” (Robin 1980: 252).

¹ 5 kalek językowych, które są zmarą Polaków. Ten błąd popełniają nawet eksperci, <<https://businessinsider.com.pl/rozwoj-osobisty/tych-kalek-jezykowych-lepiej-sie-wystrzegac-to-niepoprawne-wyrazenia/7vz0b0x>>, dostęp: 23.04.2023.

Barbara Fatyga, poszerzając metodologię badań, zaproponowała, aby kodując wyrażenia z badanych tekstów, dokonywać jednocześnie kontekstowo uwarunkowanego pomiaru temperatur emocjonalnych wyrażen składających się na poszczególne sieci (ekwiwalentów, opozycji itd.). W zależności od charakteru badania przypisywanie temperatury może obejmować: wyrażenia nacechowane pozytywnie, wyrażenia nacechowane negatywnie oraz wyrażenia nacechowane neutralnie i/lub obojętnie (Fatyga 2014: 4).

Analiza pola semantycznego leksemu *atencja*

Analizę problemu należy zacząć od przeglądu definicji badanego leksemu. Słowo pochodzi z łaciny: *attentio* – ‘uwaga’², to od *attendere* – ‘napinać, natężyć uwagę’ (Kopaliński 2000 : 51).

W *Słowniku warszawskim* *atencja* jest zdefiniowana jako: 1) uwaga, uważanie, bacność, baczenie, natężenie uwagi, wytężenie słuchu: *Słuchał z wielką atencją* (= z namaszczeniem) oraz 2) poważanie, szacunek, uszanowanie, wzgląd na kogo, respekt, poszanowanie: *Jest dla niego z wielką atencją*. (łac. *attentio*) (Karlłowicz, Kryński, Niedźwiedzki 1900: 67). Jak widać, na pierwszym miejscu znalazło się współczesne znaczenie – uwaga, ale w przykładzie wytłumaczono je jako „namaszczenie”, czyli w rozumieniu bardziej przymiotnikowego uszanowania lub respektu niż samej uwagi.

Witold Doroszewski również odnosi się do obu pól semantycznych, na pierwszym miejscu stawia jednak ‘szacunek’: „Przestarz. «okazywanie komu szczególnego szacunku, względów, wyróżnienie kogo; poważanie, szacunek, uszanowanie, względy»”. Wyjaśnienia obrazuje kilkoma cytatami (m.in.: „Z miłym i pełnym a.³ uśmiechem kłaniał się [...] pani Anince. [...]; [...] nie mógłby otaczać jej [...] większymi a. [...]; [...] przyjmują mnie ze znaczną a. [...] Panowie [...] a. żadnych nie macie [...]”) oraz kolokacjami: robić, czynić, świadczyć, wyświadczać, składać, oddawać komu atencje «okazywać komu szacunek, względy w widoczny sposób», np. „[...] zaczęli [...] wyświadczać sobie a. [...] Pragnie złożyć swoją a. księciu [...]; Zaczyna robić a. [...]; Wszystkie im [...] tu dystynkcje i a. czyniono. [...]”. Na drugiej pozycji znalazło się wyjaśnienie związane z ‘uwagą’: „daw. «natężenie uwagi; uwaga, baczenie»”, poparte przykładem: [...] niewypowiedzianym sposobem bawią oko i a. wojażera. [...] (Doroszewski 1958: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/atencja;5410410.html>).

² <<https://wsjp.pl/haslo/podglad/50012/atencja/5149694/dla-jubilata>>, dostęp: 23.04.2023.

³ Ze względu na nagromadzenie leksemu w wyekscerpowanym materiale badawczym w przywołanych przykładach będzie stosowana skrócona wersja wyrazu (a.).

Dwa pola semantyczne ujęte zostały także w definicji leksemu w słowniku pod redakcją Piotra Żmigrodzkiego (2020). Ponownie na pierwszym miejscu wskazano znaczenie ‘szacunek’:

1. *książk.* szczególny szacunek okazywany jakiejś osobie lub idei, wynikający z uznania jej za niezwykle wartościową; hiperonim – szacunek;
połączenia: *duża, szczególna, wielka a., a. i szacunek, pełen a., darzyć kogoś, obdarzać kogoś a., odnosić się, podchodzić, traktować, witać, zwracać się z a.* (Żmigrodzki 2020: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/50012/atencja/5149694/dla-jubilata>)
cytaty:
 - [...] z wielką kurtuazją, a., całym tym marketingowym wyrachowaniem zwrócił się do Doroty: [...]
 - Do adwersarzy odnosi się z przesadną a. [...]
 - [...] nie oczekuje a. i honorów w centrum sali. [...]
 - Skąd u mieszkańców Turzego Pola taka a. dla ostatniego w czasach zaborów zrywu Polaków [...];
2. *książk.* szczególne zainteresowanie, jakie wzbudza ktoś lub coś u innych ludzi;
połączenia: *uwaga i a., zainteresowanie i a.; walczyć o a., cieszyć się a.* (Żmigrodzki 2020: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/50012/atencja>)
cytaty:
 - Szczególną a. cieszy się [...] „Straż nocna”. [...];
 - [...] Jeden z nich wszakże na szczególną a. i zdań kilka zastępuje. [...];
 - [...] smukłe, w większości brązowej maści cieszyły się sporą a. [...];
 - [...] ogródki piwne cieszą się szczególną a. [...];
 - Artysta poszukuje formy, która nie będzie agresywnie walczyć o a. odbiorcy, [...] (Żmigrodzki 2020: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/50012/atencja>).

Różnica pomiędzy tymi dwoma ujęciami określona została kwalifikacją tematyczną. Zakres definicji pierwszej, w której *atencja* oznacza szacunek, został podporządkowany kategorii:

1. „CZŁOWIEK JAKO ISTOTA PSYCHICZNA – ocena i wartościowanie, wola, postawy, nastawienie człowieka wobec świata i życia”

oraz

„CZŁOWIEK W SPOŁECZEŃSTWIE – zasady współżycia społecznego, zwroty grzecznościowe i zachowania akceptowane społecznie”.

Obie kategorie odsyłają do sfery ocen i działań wartościowanych pozytywnie. Natomiast druga definicja (*atencja* jako uwaga) została podporządkowana kategorii:

2. „CZŁOWIEK JAKO ISTOTA PSYCHICZNA – ocena i wartościowanie, słownictwo oceniające. W perspektywie przywołanych cytowań kategoria ta konotuje najczęściej wartości neutralne” (Żmigrodzki 2020: <https://wsjp.pl/haslo/podglad/50012/atencja>).

Dwa najbogatsze treściowo słowniki dzieli ponad czterdzieści lat, ale sposób ukazania analizowanych pojęć jest zbliżony.

Interesujący nas leksem w tym czasie pojawił się w wielu słownikach, lecz podejście badaczy okazało się zróżnicowane, np. do tych samych dwóch ujęć, ale niezwykle syntetycznie przedstawionych, nawiązuje wyjaśnienie w słowniku Władysława Kopalińskiego: „przest. względy, szacunek, respekt, poważanie; dawn. uwaga, baczenie” (Kopaliński 2000: 51).

Definicja zamieszczona w *Słowniku języka polskiego* pod redakcją Mieczysława Szymczaka obejmuje tylko jedno znaczenie: atencja – przestarz. „okazywanie komuś szczególnego szacunku, względów, wyróżnienie kogoś; poważanie, szacunek, respekt, względy”: *Mieć dla kogoś a.* (1ac.) (Szymczak 1982: 94). Podobne objaśnienie znajdziemy w słowniku pod redakcją Bogusława Dunaja: „szczególny szacunek, wyróżnienie kogoś, poważanie, respekt, względy’: *Traktować kogoś bez należytej a.*” (Dunaj 1996: 28) oraz w *Słowniku języka polskiego PWN* – «szczególny szacunek, względy okazywane komuś» (<https://sjp.pwn.pl/szukaj/atencja.html>) i w słowniku frazeologicznym: „odnosić się z atencją – *książk.* okazywać komuś szczególne względy, szacunek, poważanie, respekt: *Goście odnosili się z a. do stuletniego jubilata*” (Müldner-Nieckowski 2003: 50).

We współczesnych źródłach leksykograficznych (drukowanych i elektronicznych) bez trudu znajdziemy definicje leksemu, choć formy bywają zróżnicowane, np. spotykamy wersję opisową: „jeśli odnosimy się do kogoś lub czegoś z atencją, to okazujemy szacunek i podziw; słowo książkowe” (<https://dobryslownik.pl/slowo/atencja/2085/>) i definicję wzbogaconą o aktualną refleksję lingwistyczno-kulturową oceniającą dystrybucję wyrazu:

„Wyraz *atencja* w znaczeniach ‘uwaga’, ‘zdolność skupiania uwagi’ jest zarówno dawnym zapożyczeniem (wówczas z francuskiego), jak i młodzieżowym neologizmem znaczeniowym, w tym znaczeniu wciąż dla wielu osób niezrozumiałym, za to świadczącym o braku znajomości kanonicznej wersji polszczyzny” (<https://dobryslownik.pl/slowo/atencja/2085/>).

Mniej zachowawczy jest już *Miejski słownik slangu i mowy potocznej* zawierający zbiór leksemów i frazeologizmów najnowszego języka polskiego. Tutaj staropolskie znaczenie wyrazu znalazło się na drugim miejscu – pierwsza definicja wprowadza aktualnie stosowane pole semantyczne oraz wyrazy pochodne (nieistniejące w przywoływanych dotąd pozycjach):

1. Atencja – inaczej **uwaga, zainteresowanie**. Silna potrzeba zwracania na siebie uwagi. Potrzeba atencji to chęć stania się sławnym, rozpoznawalnym (nawet w wąskim gronie), np. *Szukanie a.* – zwracanie na siebie uwagi (*Marek założył kanał na yt i teraz szuka a.*). Powiązane: Atencjusz, Atencjuszka
2. Odnosić do kogoś z atencją, czyli z ‘**szacunkiem**’, np. *kazano mi mieć dla niej wszelkie atencje* (<https://www.miejski.pl/slowo-Atencja>).

Najbardziej zaskakujące informacje znajdujemy na portalu *Slang.pl*:

Atencja to inaczej czyjaś uwaga. [...]

Jako atencję określa się zwracanie uwagi na coś lub kogoś. Określenie to zwykle używane jest w kontekście osób, które uparcie starają się zwrócić na siebie uwagę, czyli tzw. atencjuszy lub atencjuszek.

Przykłady użycia [...]:

- *Dzieciaki w dzisiejszych czasach zjadłyby końskie tajno i wrzuciły to na youtube, byle tylko zyskać a.*
- [...] *wszystko [...] robi po to, byle tylko mieć jakąkolwiek a.*
- *Marta to straszna atencjuszka, nie ma dnia żeby nie wrzuciła jakiejś lannerskiej fotki na swój Instagram, moja diagnoza to brak a.*

[...] **analiza i ciekawostki**

Słownik PWN określa znaczenie słowa atencja jako ‘szczególny szacunek, względy okazywane komuś’. W potocznym języku jednak słowo to bardziej związane jest z angielskim „attention”, oznaczającym po prostu uwagę (<https://slang.pl/atencja/>).

Na specjalne podkreślenie zasługuje ostatni akapit w zasadzie wykluczający znaczenie leksemu jako szacunku i uznający popularną współcześnie wersję, z którą polemizują autorzy tekstów na temat współczesnej poprawności językowej, m.in. Martyna Hliwa:

Atencja, atencyjny, atencjusz, atencjuszka... wyrażenia z atencją w tle mnożą się w szybkim tempie, a słowo to zdominowało język mediów społecznościowych. Wielu używa go w kontekście uwaga, proszący o uwagę, zainteresowanie – tymczasem znaczenie tego słowa to według Słownika Języka Polskiego PWN szczególny szacunek, względy okazywane komuś. Atencję możemy zatem komuś okazać, cieszyć się nią albo zasłużyć sobie na nią. Nie można zatem być „żadną atencji skandalistką” [...], bo znaczenia te wzajemnie się wykluczają (Hliwa 2020: <https://medialnaperspektywa.pl/7-slow-i-wyrazen-ktorych-prawdopodobnie-uzywasz-w-zlym-znaczeniu/>).

czy autor wpisu na stronie *polszczyzna.pl*:

Trudno nie przyznać, że słowo atencja brzmi bardzo dostojnie. Z tego też względu próżno go szukać w potoku powszedniej mowy, a już na pewno nie w jego właściwym i słownikowym znaczeniu. Dla tych, którzy chcieliby jednak przypomnieć sobie poprawną definicję, zebraliśmy kilka przydatnych informacji (<https://polszczyzna.pl/atencja-co-to-jest-definicja-i-przyklady/>).

Obok cytatów z prasy i internetu znajdujemy tutaj także przykłady popularnych połączeń słowa *atencja*:

cieszyć się a.; → darzyć kogoś a.; → oczekiwać, domagać się a.; pełen a.; mała, dostateczna, wystarczająca, ogromna, wielka, szczególna a. (<https://polszczyzna.pl/atencja-co-to-jest-definicja-i-przyklady/>).

W przywołanych definicjach nierzadko znaczenie było obrazowane przykładem użycia – zazwyczaj literackim. Ograniczenia związane ze specyfiką słowników nie pozwalały na zbyt bogaty materiał przykładowy (wyjątek stanowią tu słowniki pod redakcją Doroszewskiego i Żmigrodzkiego),

w związku z czym należałoby sprawdzić możliwe zastosowania leksemu i jego kolokacje w Korpusie językowym. W *Słowniku języka polskiego PWN* znalazło się 15 wyników, m.in.:

rzadka to u Mileny a.; potraktuje polskiego uczonego z całą a.; traktowaną z najwyższą a.; przyjąłem go z wielką a.; z a. podsuwał półmisek; dlaczego darzą mnie aż taką a.; przechowuje [...] [z] niemal religijną a.; mówilo się o nich z pełną a.; nie brakło podobnych a.; nie oczekuje a. (<https://sjp.pwn.pl/korpus/szukaj/atencja>).

Wszystkie cytaty zawierają – zgodnie z duchem zawartej w słowniku definicji – leksem *atencja* użyty w znaczeniu ‘szacunku’. Biorąc pod uwagę przykłady ze słowników pod redakcją Doroszewskiego i Źmigrodzkiego oraz z korpusu SJP (traktując je oczywiście jako wybraną próbę badawczą), można wyodrębnić tu w odniesieniu do przyjętego przez nas kanonicznego rozumienia *atencji* jako szacunku następujące kolokacje (tab. 1):

Tabela 1. Atencja/szacunek – kolokacje leksykalne

Kolokacje leksykalne		
Przymiotniki [i zaimki] z rzeczownikiem	Czasownik z rzeczownikiem	Rzeczownik z rzeczownikiem
<i>bezduszna</i>	<i>być z</i>	<i>a. kanara</i>
<i>cała</i>	<i>cieszyć się</i>	<i>[uśmiech pełen</i>
<i>dostateczna</i>	<i>czynić</i>	<i>atencji]</i>
<i>duża</i>	<i>darzyć / obdarzać</i>	
<i>mała</i>	<i>domagać się</i>	
<i>najwyższa</i>	<i>mieć / nie mieć</i>	
<i>należyta</i>	<i>oczekiwać / nie oczekiwać</i>	
<i>ogromna</i>	<i>oddawać</i>	
<i>pełen / pełna</i>	<i>odnosić się z</i>	
<i>podobne / podobna</i>	<i>okazywać</i>	
<i>przesadna</i>	<i>podchodzić z</i>	
<i>religijna</i>	<i>podsuwać z</i>	
<i>rzadka</i>	<i>przyjąć z</i>	
<i>spora</i>	<i>przypomina</i>	
<i>swoja</i>	<i>robić</i>	
<i>szczególna</i>	<i>rozkoszować się</i>	
<i>taka</i>	<i>składać</i>	
<i>wielka / większa</i>	<i>świadczyć / wyświadczać</i>	
<i>wszelkie</i>	<i>traktować z / potraktować z</i>	
<i>wystarczająca</i>	<i>witać z</i>	
<i>znaczna</i>	<i>wyświadczać</i>	
<i>żadna</i>	<i>zasługiwać na</i>	
	<i>złożyć</i>	
	<i>zwracać się z</i>	

Źródło: opracowanie własne.

Następnym krokiem badawczym będzie skompletowanie przykładowego materiału językowego zawierającego leksem *atencja* w rozumieniu – ‘uwaga’. Zebrany materiał przykładowy⁴ pochodzi z różnych źródeł, wśród których znalazły się m.in.:

1) internetowe artykuły prasowe i wywiady

- Wypełnialiśmy tę [...] lukę dużą dawką miłości i a., uwagi [...]⁵,
- [...] powiedział, że jego ciotka cieszyła się męską a.⁶,
- [...] książkę nie potrzebuje a. i aprobaty⁷,
- Nie potrzebuje ciąglej a.⁸,
- [...] nie biegać po towarzystwie w poszukiwaniu a.⁹,
- [...] łakną a. i uwielbienia [...]¹⁰,
- Oczekiwał a. i świętego spokoju [...]¹¹,
- [...] przykłada się do tej „kultury lajków”, żyjąc a. użytkowników portalu¹²,
- Nie szukajcie a. na siłę!¹³,
- To poszukiwanie a. w Internecie¹⁴,

⁴ Ze względu na czytelność zgromadzonego materiału przykładowego informacje o źródłach zostaną umieszczone w przypisach dolnych. W cytatach zastosowano pisownię oryginalną.

⁵ *Historia miłości* [...], <<https://www.pudelek.pl/historia-milosci-colina-farrella-i-alicji-bachledy-curus-w-tle-mocne-slowa-bylej-partnerki-zartowala-ze-jest-gotowa-go-przeleciec-6874192285821664a>>, dostęp: 08.03.2023.

⁶ *Kuba Sienkiewicz o* [...], <<https://film.wp.pl/kuba-sienkiewicz-o-zmarlej-ciotce-nazywala-siebie-kobieta-upadla-6736616230353696a>>, dostęp: 12.02.2022.

⁷ *Jaka jest księżna* [...], <<https://kobieta.wp.pl/jaka-jest-ksiezna-kate-i-co-rozni-ja-od-meghan-grafolozka-przeanalizowala-pismo-royalsow-6750417839926176a>>, dostęp: 23.03.2022.

⁸ K. Błaszkiwicz, *Alicja Bachleda-Curus o pandemii* [...], <<https://kobieta.wp.pl/alicja-bachleda-curus-o-pandemii-w-polsce-jak-gdyby-nic-sie-nie-wydarzylo-6557423657274208a>>, dostęp: 20.09.2020.

⁹ *Molek nazwała Wojewódzkiego dziadersem* [...], <<https://teleshov.wp.pl/molek-nazwala-wojewodzkiego-dziadersem-padly-mocne-slowa-6881978422520768g/4>>, dostęp: 23.03.2023.

¹⁰ *Laluna Unique z „Królowych Życia”* [...], <<https://www.pudelek.pl/laluna-unique-z-krolowych-zycia-relacjonuje-odsysanie-tluszczu-w-tureckiej-klinice-to-moj-prawdziwy-dom-zdjecia-6584667386915520a>>, dostęp: 10.12.2020.

¹¹ M. Maksimiuk, *Ubiął Jackie* [...], <<https://teleshov.wp.pl/ubial-jackie-kennedy-i-lize-minnelli-halston-to-historia-upadku-z-wysokiego-konia-6640355408218688a>>, dostęp: 16.05.2021.

¹² *Asystentka dyrektora* [...], <<https://www.pudelek.pl/asystentka-dyrektora-w-kancelarii-premiera-tlumaczy-sie-ze-zbiorki-na-drzwi-i-atakuje-pudelka-odpowiadamy-6693014462446240a>>, dostęp: 12.10.2021.

¹³ *Czytelnicy Pudelka* [...], <<https://www.pudelek.pl/czytelnicy-pudelka-radza-celebrytom-na-2022-rok-nie-szukajcie-atencji-na-sile-posluchaja-6717467940752224a>>, dostęp: 27.12.2021.

¹⁴ M. Wróblewski, *Janusz Korwin-Mikke* [...], <<https://wiadomosci.wp.pl/janusz-korwin-mikke-potepiany-za-skandaliczne-wpisy-o-zbrodniach-w-ukrainie-bedzie-wniosek-o-kare-6755349484862080a>>, dostęp: 06.04.2022.

- [...] jest dość atencyjną celebrytką¹⁵,
- [...] wykorzystuję [...] w celu atencyjnym¹⁶;

2) wypowiedzi internautów

- celebrytka, tylko szuka a. na sile [...]¹⁷,
- Tej pseudocelebrytce szukającej gdzie się da a. przydałoby się [...]¹⁸,
- [...] oni pragną tylko a.¹⁹,
- Jaka Potrzeba a.²⁰,
- Prosta dziewczynka szuka a. [...]²¹,
- Ona to wszystko dla a. wrzuci²²,

3) opracowania popularnonaukowe, np.:

[...] potrzeba a., czyli uwagi drugiego człowieka, jest naturalna i wrodzona [...] Dziecko już od pierwszych godzin życia usilnie domaga się a. opiekunów [...] Następnie małe dziecko zabiega o uwagę dorosłych, później także rówieśników, nastolatki zabiegają o a. grupy, swoich sympatii, osoby dorosłe o a. bliskich, pracodawcy, przyjaciół... [...]

Brak uwagi (a. drugiego człowieka): czym może skutkować? [...]

Jak zabiegamy o uwagę drugiej strony (a.)? [...]

Kiedy potrzeba a. staje się zaburzeniem?²³.

4) filmy fabularne

- Pozoruje objawy córki dla a.²⁴;
- Niektórzy symulują chorobę pocięchy dla a.²⁵;

¹⁵ Anna Mucha [...], <<https://www.pudelek.pl/anna-mucha-wietrzy-stopy-na-trybunach-dogladajac-grajace-w-tenisa-dzieci-zdjecia-6768802202393504g>>, dostęp: 14.05.2022.

¹⁶ Dorota Szelałowska [...], <<https://teleshop.wp.pl/dorota-szelagowska-lezy-nagana-plazy-wykorzystuje-wlasne-c-ki-w-celu-atencyjnym-6873845466790592a>>, dostęp: 07.03.2023.

¹⁷ Joanna Opozda [...], <<https://www.pudelek.pl/joanna-opozda-publikuje-nowe-zdjecie-z-synem-i-dziekuje-za-wsparcie-foto-6740570769148832a>>, dostęp: 23.02.2022.

¹⁸ Justyna Żyła powiększyła sobie usta [...], <<https://kobieta.wp.pl/justyna-zyla-powiekszy-la-usta-fani-komentuja-efekt-6465138150479489a>>, dostęp: 07.01.2020.

¹⁹ Beyonce i [...], <<https://kobieta.wp.pl/beyonce-i-jay-z-nie-wstali-podczas-hymnu-stanow-zjednoczonych-internauci-byli-oburzeni-zachowaniem-gwiazd-6474629887678593a>>, dostęp: 03.02.2020.

²⁰ Oscary 2020 [...], <<https://www.pudelek.pl/oscary-2020-zadowolona-kinga-rusin-pozuje-z-adele-i-wspomina-after-party-beyonce-powiedziala-mi-ze-ja-przycmilam-6>>, dostęp: 10.02.2020.

²¹ Malediwy. Kobieta [...], <<https://www.o2.pl/artukul/malediwy-kobieta-aresztowana-za-noszenie-bikini-na-plazy-naruszy-la-prawo-szariatu-6477093936375937a>>, dostęp: 10.02.2020.

²² Maja Bohosiewicz [...], <<https://www.pudelek.pl/maja-bohosiewicz-smieszkuje-z-nagiego-mez-a-przy-wtorze-kolezank-słoma-z-d-py-wystaje-6635762336426688a>>, dostęp: 03.05.2021.

²³ Atencja – czym jest? Jak zabiegamy o atencję?, <<https://www.babskiswiat.com.pl/atencja.html>>, dostęp: 01.05.2023.

²⁴ Serial: *Chicago Med.*, USA 2019, odc. 17.

²⁵ Serial: *Chicago Med.*, USA 2019, odc. 13.

- Zamiast grać zespołowo łaknie pan a.²⁶;
- To są gwiazdy. [...] One potrzebują a.²⁷;
- [o występie w zespole wokalnym – wyj. DJG]
 - Miałem sporo a.
 - I pewnie sporo uwag²⁸.

Analiza drugiej części zebranego materiału dowodzi, że pozytywnie wartościowany leksem *atencja* (w znaczeniu ‘uwagi’) pojawił się jedynie w dwóch pierwszych przykładach oraz tekście psychologicznym traktującym o ludzkich potrzebach. Co ciekawe, problem dotyczył zauważania człowieka przez innych, w związku z czym wystarczyłoby zastosowanie w tekście leksemu *uwaga*. Tymczasem autor stosuje wyraz *atencja*, tłumacząc go w kontekście zastępowanego leksemu: *potrzeba uwagi, czyli uwagi drugiego człowieka; Brak uwagi (atencji drugiego człowieka); Jak zabiegamy o uwagę drugiej strony (atencje)?* – co jednoznacznie dowodzi niefunkcjonalności neosemantyzmu w przywołanym tekście, ale forma ta pojawia się coraz częściej w tekstach o tematyce psychologicznej w odniesieniu do zagadnienia ludzkich potrzeb. Podobnie zresztą jak w przypadku powtórzenia w pierwszym przywołanym cytacie (*atencji, uwagi*). Pozostałe użycia analizowanego leksemu mają negatywne wartościowania i dotyczą chęci wywoływania zainteresowania swoją osobą, przy czym niejednokrotnie oceniająca funkcja służy krytyce wypowiedzi lub postępowania osób znanych i może być potraktowana jako hejt, zważywszy na dużą dozę niechęci lub wręcz nienawiści ewokowanych przez komentarze anonimowych nadawców.

Zestawienie kolokacji z leksemem *atencja* (w znaczeniu ‘uwaga’) jest przedstawione w tabeli 2.

W wyekscerpowanym materiale pojawiły się formy przymiotnikowe *atencjonalatencyjny* – obie wartościowane negatywnie: *atencyjna celebrytka* i *cel atencyjny*. Taka forma przymiotnikowa nie została odnotowana w zebranych materiale językowym dotyczącym *atencji* w znaczeniu ‘szacunku’, pojawiła się natomiast w tym kontekście pozytywnie wartościowana forma: *atencjonalny*. W słowniku pod redakcją Doroszewskiego znajdujemy informację:

Atencjonalny ~lni przestarz. «pełen atencji, wyrażający atencję, uszanowanie»: *Stałem w należycie atencjonalnej postawie, bo, jak wam wiadomo, należę do zacofańców dawnej daty w poszanowaniu dla każdej władzy chowanych.* [...] (Doroszewski 1958: <https://sjp.pwn.pl/doroszewski/atencja;5410410.html>).

²⁶ Serial: *Chicago Med.*, USA 2019, odc. 15.

²⁷ Serial: *Ksiądz Mateusz*, odc. 307.

²⁸ Serial: *Agenci Los Angeles* 4, odc. 21.

Tabela 2. Atencja/uwaga – kolokacje leksykalne

Kolokacje leksykalne		
Przymiotniki [i zaimki] z rzeczownikiem	Czasownik z rzeczownikiem	Rzeczownik [i wyrażenie przymkowe] z rzeczownikiem
ciągła jakakolwiek męska szczególna atencyjna/y	cieszyć się łaknąć mieć oczekiwać potrzebować / nie potrzebować pragnąć szukać / poszukiwać walczyć o zabiegać o zyskać żyć [atencją] pozorować dla a. symulować dla a.	brak a. potrzeba a. a. bliskich a. bohatera a. drugiego człowieka a. grupy a. na siłę a. odbiorcy a. opiekunów a. sympatii a. użytkowników portalu a. wojażera a. pracodawcy a. przyjaciół

Źródło: opracowanie własne.

Podobne definicje można spotkać obecnie w *Słowniku języka polskiego* i na stronach internetowych: *atencjonalny – pełen uwagi, wyrażający szczególny szacunek* (<https://sjp.pl/atencjonalny>; <https://edefinicje.pl/co-to-jest-atencjonalny>²⁹). Co ciekawe, leksem nie został ujęty w *Wielkim słowniku języka polskiego* i nie sposób znaleźć jakiegokolwiek przykładu zastosowania we współczesnym języku (choćby w wynikach podawanych przez wyszukiwarki internetowe).

Drugim neologizmem, który pojawił się w wyekscerpowanym materiale, jest derywat personalizujący problem *uwagi* jako uwagi – rzeczownik osobowy *atencjuszka*. Funkcjonowanie form: *atencjusz/atencjuszka/atencjusze* stanowi osobne zagadnienie. Pojawiają się one w prasowych tekstach internetowych, np.:

- [...] stała się celebrytką znaną z niczego [...] przecierając szlaki wielu żądnym sławy atencjuszkom³⁰;
- [...] trzeba przyznać niezłomnym atencjuszkom [...] ³¹;

²⁹ Na stronie *E definicje pl* (<<https://edefinicje.pl/co-to-jest-atencjonalny>>, dostęp: 20.03.2023) pojawiła też informacja: *Słowo ATENCJONALNY nie posiada jeszcze synonimów*.

³⁰ *Dumna Natalia* [...], <<https://www.pudelek.pl/dumna-natalia-siwiec-prezentuje-twarz-po-zabiegu-retinolem-jest-taka-napieta-wrecz-jak-po-botoksie-6506458425870880a>>, dostęp: 03.05.2020.

³¹ *Pudelek przypomina* [...], <<https://www.pudelek.pl/pudelek-przypomina-grycanki-chcialy-byc-jak-polskie-kardashianki-tez-za-nimi-tesknicie-zdjecia-6595018404664961g>>, dostęp: 11.01.2021.

ale najczęściej w komentarzach do różnorodnych doniesień/newsów itp.:

- Dorosła kobieta a taka atencjuszka³²;
- [...] leci na atencjuszke, probujaca wykorzystac jego slawe³³;
- Ci atencjusze robią ustawki³⁴;
- Atencjusze wszystkich krajów łączcie się!³⁵;
- [...] moja ksywka brzmiała teraz „atencjuszka” [...] Potrzeba zwrócenia na siebie czyjejkolwiek uwagi w celu otrzymania pomocy nie jest tym samym, co potrzeba bycia w centrum uwagi wszystkich wokół. Atencjusz/atencjuszka to nowe słowo i oznacza właśnie osobę, która intensywnie pcha się przed oczy innych, zrobi cokolwiek by wszyscy o niej mówili³⁶.

Zgromadzony materiał dowodzi, że badany derywat, po pierwsze, zawsze wartościowany jest negatywnie, po drugie – występuje głównie w odniesieniu do kobiet (*żądne sławy*), a więc w formie żeńskiej (*atencjuszka*) bądź ewentualnie w liczbie mnogiej (*atencjusze*). Leksem *atencjusz* pojawia się tylko raz i to nie w odniesieniu do konkretnej osoby, lecz w teoretycznych rozważaniach o znaczeniu słowa i jego dystrybucji.

W dostępnych słownikach drukowanych nie znajdujemy definicji takiego leksemu. W korpusie PWN również nie pojawił się żaden wynik wyszukiwania dla haseł *atencjusz/atencjuszka* (<https://sjp.pwn.pl/korpus/szukaj/atencjusz.html>). Wzmianki i krótkie definicje zaistniały natomiast w przywoływanych już źródłach internetowych, np.:

- Kobieta, która pożąda ciągłej uwagi (a.). W każdy możliwy sposób stara się zwrócić na siebie uwagi otoczenia (często w kontrowersyjny sposób). W przypadku mężczyzn używana jest forma atencjusz. [...] (<https://www.miejski.pl>);
- Kobieta, która za cel stawia sobie zwracanie na siebie uwagi. Osoba taka chce wiecznie stać w świetle reflektorów i często posuwa się do kontrowersyjnych metod byle tylko zdobyć nowych widzów. Określenie to jest nacechowanie negatywnie i pokazując sławę jako jedyny cel. [...] (<https://www.slangu.pl/definicja,383,Atencjuszka>);
- Osoba poszukująca ciągłej a. (uwagi), za wszelką cenę próbuje uzyskać aprobatę społeczeństwa (<https://sjp.pwn.pl/mlodziejowe-slowo-roku/haslo/atencjusz->);
- [...] określenie na kobietę, która swoimi działaniami dąży do zwrócenia na siebie uwagi innych ludzi. Często osoba taka nie cofnie się przed niczym, aby uzyskać

³² *Reporterka* [...], <<https://www.pudelek.pl/reporterka-bez-granic-kinga-tanczylam-z-leonardo-za-rece-rusin-komentuje-afere-narazilam-sie-wielu-osobom-w-la-64779>>, dostęp: 12.02.2020.

³³ *Królewski ekspert* [...], <<https://www.pudelek.pl/krolewski-ekspert-przewiduje-ze-po-prostu-harry-zateskni-za-dawnym-zyciem-bedzie-tego-zalowal-6497757287377856a>>, dostęp: 08.04.2020.

³⁴ *Nie widział* [...], <<https://kobieta.wp.pl/nie-widzial-ze-go-nagrywa-tak-zebrowski-zajmuje-sie-dzieckiem-6836289890421408a>>, dostęp: 21.11.2022.

³⁵ *Magdalena Stępień* [...], <<https://www.pudelek.pl/magdalena-stepien-dziekuje-internautom-za-wsparcie-i-prosi-nie-przestawajcie-sie-modlic-6732343739464384a>>, dostęp: 31.01.2022.

³⁶ #NHODE, <<https://anonimowe.pl/NHODE>>, dostęp: 01.05.2023.

swój cel. W języku występuje również określenie atencjusz, które opisuje męską pragnącą przykuć uwagę i wzrok innych osób. [...] jest słowem zabarwionym negatywnie, często stosowanym w obraźliwym lub ironicznym kontekście (<https://www.korektortekstu.pl/definicja/atencjuszka>);

- [...] osoba, która chce zwrócić na siebie uwagę, pragnie a., dąży do uzyskania aprobaty, niekiedy nawet za wszelką cenę. Słowo pojawiło stosunkowo niedawno, więc niewątpliwie nie jest jeszcze wszystkim znane. Niemniej jednak [...] nie polecamy jego rozpowszechniania [...] (<https://polszczyzna.pl/atencja-co-to-jest-definicja-i-przyklady/>).

W przywołanych przykładach definicji wszystkie wyjaśnienia ukazują negatywne znaczenie leksemu, większość też akcentuje jego żeńską formę. Uwaga o ironicznym kontekście również znajduje swoje potwierdzenie w materiale badawczym (*niezłomne atencjuszki, Atencjusze wszystkich krajów łączcie się!*).

Warto przywołać jeden z komentarzy znajdujących się pod wpisami, bowiem zawiera istotny argument za przyjęciem leksemu do uznanego systemu językowego. Autor wpisu, reagując na stwierdzenie: „*Młodzi ludzie, niepotrzebnie kalkujący niejeden anglicyzm...*” (Malinowski 2015: <https://obcyjezykpolski.pl/co-to-jest-atencja/>), ripostuje: *Niepotrzebnie? To proszę mi podać polski odpowiednik słowa „atencjusz”* (<https://obcyjezykpolski.pl/co-to-jest-atencja/>). Rzeczywiście, w polskiej leksyce nie znajduje się synonim tego derywatu (choć wskazanych jest 101 synonimów słowa *atencja*³⁷).

Podsumowanie

Reasumując, należy stwierdzić niezaprzeczalny fakt wyjątkowej ekspansji przestarzałego/archaicznego leksemu *atencja* we współczesnym języku polskim – w jego nowym, choć dopuszczalnym ze względu na etymologię znaczeniu ‘uwagi’ zamiast tradycyjnego rozumienia jako ‘szacunku’. Analiza zebranego materiału dowiodła, że jest to forma neosemantyzowana i wzbo-gacona o neologizmy: przymiotnik *atencyjny/a* oraz rzeczownik osobowy *atencjusz/kale*.

Badania internetowego materiału językowego doprowadziły jednak do kolejnych (choć sporadycznie używanych) form, będących wariantami podstawowego leksemu *atencja*: *atencjować się*, osoba *atencjująca się*, *atenszyn* i *Atencjawka*.

³⁷ Por. <https://synonim.net/synonim/atencja>. Pośród zgromadzonych synonimów znajdują się rzeczywiste odpowiedniki znaczeniowe *atencji* (np. autorytet, chwała, cześć, estyma), ale też sporo nietrafionych przykładów (np. narzeczona, konserwacja, kosmetyka, niańczenie itp.).

Definicje leksemu *atencjować się* precyzują znaczenie nowego czasownika następująco:

- notorycznie starać się zwrócić na siebie uwagę (<https://www.miejski.pl>),
- próbować zwrócić na siebie uwagę (<https://slang.pl/atencjowac-sie/>),
- 1. skupiać uwagę na sobie; starać się być w centrum zainteresowania; szukać uznania i docenienia za wszelką cenę 2. chwalić się; popisywać się 3. wywyższać się; podkreślać swoją rolę 4. narzucać się; wymuszać coś (<http://vasidas.pl/a.html>).

Nierzadko przytaczane definicje są wzbogacane o dodatkowe wyjaśnienia i przykłady:

Słowo **atencjować się** wzięło się od słowa *atencja*, czyli *uwaga*. **Atencjowanie się** jest często praktykowane przez kobiety, które mogą potrzebować uwagi, lub komplementów. Często takie zachowanie to pokazywanie swoich wdzięków na portalach społecznościowych w celu przyciągnięcia uwagi i mężczyzn, którzy będą jej prawić komplementy.

Przykłady użycia [...]:

- [...] A weź, idź **się atencjować** gdzie indziej...
- Klaudia nonstop **się atencjuje**, [...] (<https://slang.pl/atencjowac-sie/>);
- Sanderka faktycznie musiała **atencjować się** życiem na wózku [...] (<https://wykop.pl/wpis/30687799/sanderka-faktycznie-musiala-atencjowac-sie-zyciem->).

Drugi neologizm, imiesłów przymiotnikowy czynny w wyrażeniu *osoba atencjująca się* oznacza, że pragnie ona zwrócić na siebie uwagę, często *irytując innych*, co nazywane jest **atencjowaniem się** (<https://www.miejski.pl>).

Intrygującą formą jest rzadziej używana, ale obecna w tekstach internetowych spolszczona w zapisie wersja angielskiego *attention* – *atenszyn*, która konotuje różne pola semantyczne, np.:

- uwagę: ATENSZYN, ATENSZYN OPOLE! Pewien Pan o imieniu Ciastek poszukuje lokalu mieszkalnego [...] ³⁸;
- osobę: Atenszyn – osoba szukająca wiecznej a., chce a wręcz potrzebuje wiecznej uwagi od innych osób. Robi to często w dziwny sposób np.
 - Ej wiecie że ostatnio się zesr....m?
 - Boże ale z cb Atenszyn ³⁹.

Zdarza się też niedookreślenie treści pojęcia, np.:

- Co to znaczy że ktoś ma atenszyn ? – W mojej kalsie jest kolega który najpierw pszeprasza a potem robi to samo. Moj kolega tory jest na kofnie (tego co tak robi tam nie ma) mowi że ma atenszyn. Ja niestety nie jestem za bardzo opcykany w necie i nie wiem jeszcze wszystkie skrótow itp. ⁴⁰;

³⁸ <<https://www.facebook.com/zakroliczeni/posts/3183988245234681/>>, dostęp: 12.05.2023.

³⁹ *Miejski.pl...*

⁴⁰ <https://zapytaj.onet.pl/Category/001,003/2,31117683,Co_to_znaczy_ze_ktos_ma_atenszyn_.html>, (wpis: 12.2017), dostęp: 21.02.2023, pisownia oryginalna.

- Quizy atenszyn – sprawdź największą bazę quizów o tematyce atenszyn. Rozwiązuj quizy, testy, głosowania lub stwórz swoje własne. Quiz z działu atenszyn czeka na Ciebie!⁴¹ (przy próbie znalezienia quizów o tajemniczej *tematyce atenszyn* pojawia się informacja: „Niestety nie udało nam się znaleźć quizu o takiej tematyce. Spróbuj zmienić słowa kluczowe lub wyszukaj wpisując pasujący tag”⁴²).

Ostatnim przykładem neologizmu związanego z atencją jest nazwa własna prywatnej grupy na Facebooku: *Atencjawka, sekcja chwalenia się wyglądem*⁴³. Z dostępnych informacji wynika, że utworzona 3 marca 2021 r. grupa obejmuje 68,5 tys. członków i tylko oni mogą sprawdzić listę uczestników oraz zobaczyć posty. Z nazwy *Atencjawka*⁴⁴ i jej *uzupełnienia (sekcja chwalenia się wyglądem)* trudno jednoznacznie wyciągnąć wnioski oceniające. W zasadzie, biorąc pod uwagę stronę językową i semantyczną, nie można zarzucić nazwie i jej dookreśleniu negatywnego wartościowania, ale z punktu widzenia psychologii i etyki trudno pozytywnie oceniać grupę, której głównym celem jest chwalenie się wyglądem, czyli przyciąganie uwagi/atencji zewnętrznymi cechami, a nie uznanymi za stanowczo bardziej wartościowe w perspektywie humanistycznej i moralnej – wewnętrznymi. Biorąc pod uwagę ten aspekt funkcjonowania grupy należałoby więc przyjąć tu jednak ocenę negatywną.

Dystrybucja przeważającej większości przywołanych i analizowanych form związana jest głównie z wartościowaniem negatywnym, nierzadko również ocenianiem w formie hejtu czyichś wypowiedzi czy postępowania. Nowe znaczenie, wartościowanie i funkcja wymusiły też stosowanie innych elementów składniowych w zestawieniach z leksemem *atencja* w rozumieniu – uwaga.

W porównaniu z pierwszym znaczeniem (atencja/szacunek), *atencja/uwaga* wykorzystuje znacznie mniej czasowników (13 przykładów, podczas gdy *atencja /szacunek* zebrała 24 przykłady) i znajdują się tutaj te same leksemy, które łączą się z rzeczownikiem *uwaga*. Ich pole semantyczne odnosi się do potrzeby zdobycia czyjegoś zainteresowania i nierzadko ma to negatywny kontekst (*łaknąć, walczyć o, zabiegać, pozorować, symulować*).

⁴¹ <<https://samequizy.pl/?s=atenszyn>>, dostęp: 21.02.2023.

⁴² Tamże.

⁴³ <<https://www.facebook.com/groups/432424874535372/>>, dostęp: 21.02.2023.

⁴⁴ Osobnym zagadnieniem jest kwestia budowy leksemu. Rafał Zimny zauważa: „W ostatnim czasie daje się zaobserwować na Facebooku nowy ekspansywny typ słowotwórczy – są to nazwy grup użytkowników zbudowane przyrostkiem *-awka* o znaczeniu strukturalnym ‘grupa osób interesująca się zagadnieniem nazwanym tematem słowotwórczym’ (najczęściej z sympatią, żartobliwie i/lub prześmiewczo)” (Zimny 2020: 117) i podaje przykłady: *Składniawka* – sekcja alternatywnego języka polskiego, *Leksawka* (porady prawne), *Leftawka* (sympatycy myśli lewicowej), *Razemawka* (sympatycy partii Razem), *Regionalistawka* (ludzie zainteresowani historią, polityką, językiem i kulturą małych narodowości), *Związkawka* (porady dotyczące związków międzyludzkich), *Perfekcjonizkawka* (sympatycy doskonałych zdjęć) (por. Zimny 2020: 117).

Wspólne czasowniki są tylko trzy: *cieszyć się, mieć/nie mieć, oczekiwać/nie oczekiwać* i mają one kontekst pozytywny lub neutralny. Dużo bogatsza jest sieć powiązań leksemu *atencja/uwaga* z rzeczownikami wskazującymi na potencjalnych „nadawców” owej oczekiwanej uwagi (*bliscy, drugi człowiek, grupa, opiekunowie, przyjaciele, pracodawcy* itp.). Znajduje się tutaj również para rzeczowników, które dopełniają psychologiczną definicję uwagi: *potrzeba a. – brak a.* oraz trzecia forma – wyrażenie przyimkowe będące wykładnikiem negatywnej oceny: *a. na siłę*.

Zbiór przymiotników łączących się z *atencją/uwagą* jest bardzo skromny, dotyczy zaledwie pięciu przykładów, które pojawiły w wyekscerpowanym materiale językowym (*ciągła, jakakolwiek, męska, szczegółna*), przy czym jeden z przykładów to nowa przymiotnikowa forma badanego leksemu (*atencyjna/ny*). W zbiorze przymiotników łączących się z *atencją/szacunkiem* znalazły się 22 przykłady, ale statystyczne porównania w tym wypadku nie gwarantują rzetelności wniosków, bowiem pomimo iż leksemy te nie pojawiły się w materiale przykładowym *atencji/uwagi*, można uznać, że pole semantyczne ‘uwagi’ nie wyklucza ich zastosowania (np. *szczególne, wielka, znaczna, żadna, rzadka, najwyższa*).

Warto też wspomnieć o efekcie rozpowszechnienia „nowej” *atencji*: wzięła udział w plebiscycie na młodzieżowe słowo roku 2017. Jak stwierdził komitet konkursu: „Do łask wróciła łacińska *atencja* ‘szacunek’, dziś jako kalka angielska w znaczeniu zwracania na siebie uwagi”⁴⁵.

Dynamika rozwoju języka jest faktem niezaprzeczalnym i świadczy o jego życiu, o kreatywności użytkowników, o roli tradycji i trwaniu archaizmów w kulturze, ale też o nowych trendach, silnych wpływach języków obcych, bezrefleksyjnym przejmowaniu nowych znaczeń rugujących historyczne. Czy powinniśmy bezkrytycznie anektować nowe formy i przyznawać im status poprawności w systemie językowym? Czy wprowadzenie neologizmu wypełniającego dotychczasową pustkę semantyczną (*atencjusz/ka, atencyjny*) można uznać za wystarczający argument na ich obronę? Czy kryterium historyczne nie powinno przegrać z nowoczesnym trendem, skoro uznany za archaizm wyraz i tak od dawna nie funkcjonował w słownictwie czynnym? To pytania, na które nie ma jednoznacznej odpowiedzi, ale biorąc pod uwagę przeprowadzone analizy, można uznać, że forma jest poprawna i choć ostatecznie nie zalecałabym jej stosowania w znaczeniu ‘uwagi’, to z pewnością wypełnia lukę semantyczną w odniesieniu do nazwania osoby łaknącej zainteresowania. Postawione pytania powinny jednak stać się punktem

⁴⁵ <<https://sjp.pwn.pl/mlodziejowe-slowo-roku/haslo/Mlodziejowe-Slowo-Roku-2017-komentarz-na-tydzien-przed-koncem-trwania-plebiscytu;6368967.html>>, dostęp: 21.12.2024.

wyjścia do szerokiej dyskusji wśród językoznawców, ale i zwykłych użytkowników języka. Niewątpliwie tradycyjna atencja zasługuje dziś na... atencję? Stanowczo bardziej – na uwagę.

Literatura

- Dobry słownik. pl. Dobry słownik języka polskiego i poradnia językowa*, <<https://dobryslownik.pl/slowo/atencja/2085/>>, dostęp: 13.02.2023.
- Doroszewski W. (red.) (1958): *Słownik języka polskiego*. T. 1. Warszawa, <<https://sjp.pwn.pl/doroszewski/atencja;5410410.html>>, dostęp: 21.02.2023.
- Dunaj B. (red.) (1996): *Słownik współczesnego języka polskiego*. Warszawa.
- Fatyga B. (2014): *Pole semantyczne jako narzędzie analizy publicznego dyskursu o prawie autorskim*. [W:] B. Fatyga, B. Kietlińska, K. Michalczak, P. Michalski, M. Piotrowski, P. Tomanek, *Raport końcowy z badania dyskursu publicznego o prawie autorskim w Polsce w latach 2012–2013 (Analizy wyników badań)*. Warszawa, <https://prawokultury.pl/media/entry/attach/Fundacja_Nowoczesna_Polska-Raport_ko%C5%84cowy-Badanie_dyskursu_prawa_autorskiego.pdf>, dostęp: 11.05.2024.
- Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. (red.) (1900): *Słownik języka polskiego*. T. I. Warszawa, <<https://crispa.uw.edu.pl/object/files/416370/display/Default>>, dostęp: 20.01.2023.
- Kopaliński W. (2000): *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych z almanachem*. Warszawa.
- Miejski. pl. Miejski słownik slangu i mowy potocznej*, <<https://www.miejski.pl>>, dostęp: 20.03.2023.
- Müldner-Nieckowski P. (2003): *Wielki słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa.
- Robin R. (1980): *Badanie pól semantycznych: doświadczenia Ośrodka Leksykologii Politycznej w Saint-Cloud*. [W:] *Język i społeczeństwo*. Red. M. Głowiński. Warszawa, s. 252–282.
- Slang. Neologizmy. Mowa potoczna. Vasisdas.pl*, <<http://vasidas.pl/a.html>>, dostęp: 20.01.2023.
- Slang.pl – słownik slangu, mowy potocznej i gwary lokalnej*, <<https://slang.pl>>, dostęp: 12.03.2023.
- Słownik języka polskiego*, <<https://sjp.pl>>, dostęp: 12.03.2023.
- Słownik języka polskiego PWN*, <<https://sjp.pwn.pl>>, dostęp: 12.03.2023.
- Słownik slangu.pl*, <<https://www.slangu.pl>>, dostęp: 20.01.2023.
- Szymczak M. (red.) (1982): *Słownik języka polskiego*. T. 1. Warszawa.
- Tokarski R. (1993): *Słownictwo jako interpretacja świata*. [W:] *Współczesny język polski*. Red. J. Bartmiński. Lublin, s. 335–362.
- Zimny R. (2020): *Cyfryzacja komunikacji a egalitaryzacja normatywnych wzorców językowych*. [W:] *Polszczyzna w dobie cyfryzacji*. Red. A. Hącia, K. Kłosińska, P. Zbróg. Warszawa, s. 105–126.
- Żmigrodzki P. (red.) (2020): *Wielki słownik języka polskiego*, <<https://wsjp.pl>>, dostęp: 20.01.2023.

Źródła internetowe

- 5 kalek językowych, które są zmorą Polaków. Ten błąd popełniają nawet eksperci*, <<https://businessinsider.com.pl/rozwoj-osobisty/tych-kalek-jezykowych-lepiej-sie-wystrzegac-toniepoprawne-wyrazenia/7vz0b0x>>, dostęp: 20.01.2023.
- Atencja – co to jest? Definicja i przykłady użycia*, <<https://polszczyzna.pl/atencja-co-to-jest-definicja-i-przyklady/>>, dostęp: 20.01.2023.
- Atencja – czym jest? Jak zabiegamy o atencję?*, <<https://www.babskiswiat.com.pl/atencja.html>>, dostęp: 20.01.2023.

- Co to jest atencja?*, <https://fajnepodroze.pl/co-to-jest-atencja/>, dostęp: 20.01.2023.
- Co to jest atencjonalny?*, <<https://edefinicje.pl/co-to-jest-atencjonalny>>, dostęp: 20.01.2023.
- Hliwa M. (2020): *7 słów i wyrażeń, których prawdopodobnie używasz w złym znaczeniu*, <<https://medialnaperspektywa.pl/7-slow-i-wyrazen-ktorych-prawdopodobnie-uzywasz-w-zlym-znaczeniu/>>, dostęp: 20.01.2023.
- <<https://synonim.net/synonim/atencja>>, dostęp: 20.01.2023.
- Korektor tekstu*, <<https://www.korekortekstu.pl/definicja/atencjuszka>>, dostęp: 20.01.2023.
- Malinowski M. (2015): *Co to jest atencja?*, <<https://obcyjezykpolski.pl/co-to-jest-atencja/>>, dostęp: 20.01.2023.
- Polszczyzna. pl. Internetowa poradnia językowa*, <<https://polszczyzna.pl/atencja-co-to-jest-definicja-i-przyklady/>>, dostęp: 20.01.2023.